

Демократія і томографія мистецтва на маргінесах

Хто цікавиться фантастикою, пригадає священну книгу будь-якого космотуриста – путівник «Автостопом по галактиці» Дугласа Адамса. Там, поміж іншим, фігурувала планета, населена кулькоїдами – місцина, куди *«прагнуть потрапити усі залишені без нагляду кулькові ручки. Нечутно пролазять вони у чорні дірочки космосу, щоб дістатись світу, де вони зможуть вдосталь насолоджуватись унікальним кулькоїдним існуванням, де здійсняться, нарешті, їх кулькомрії й де усі ведуть кулькоеквівалент щасливого життя»*. Десь у другій стороні Всесвіту, очевидно, існує недосліджена досі паперова планета. І є точка: Андріївський спуск, 22-а, Київ, Україна, північна півкуля Землі, Сонячна система, галактика Чумацький шлях – де населення обох небесних об'єктів сходиться у фантастичному симбіозі – A4, Ballpoint.

11 років, більше 200 авторів та 800 робіт тільки в 2016 – все це говорить про потужні наслідки щорічного перетину орбіт двох космічних тіл і різних шарів ноосфери, що призводять до життя виставки, каталоги, зустрічі та навіть модні покази.

Будь-хто може бути художником – проголосив якимось Бойс¹, а [Євген] Карась² зробив усе, щоби ця можливість втілилася в українських реаліях.

Демократія в дії – ось вона! Вітчизняному політикуму тільки дивитися та вчитися. Але, як і кожна система, проект має щонайменші достатні умови, за яких може існувати.

Якщо тоталітаризм позбавляє права думати, то демократія відбиває бажання думати. Організатори попрацювали над

¹ Йозеф Бойс (1921-1986) – німецький художник, один із теоретиків постмодернізму.

² Євген Карась – власник галереї «Карась», один із ініціаторів та засновників проекту.

мотивацією митців, висунувши лише два обмеження: формат А4 і технічний засіб – кулькова ручка.

Натомість це не створює жодних перепон у виборі жанру, чим із задоволенням користаються автори, презентуючи пейзажі, портрети, графічні повідомлення, анімалістику (з певним переважанням абстракцій); напрямку: гіперреалізм, пуантилізм, символізм, примітивізм, наїв-арт, брут і т. д. і т. п.; стилю чи тематики.

Це також не виставляє критеріїв для участі: «А4. Кулькова ручка» – відкритий конкурс, у якому беруть участь як художники, модельєри, дизайнери, професіонали так і студенти, викладачі, поети, архітектори, композитори, аматори від мистецтва без огляду на стать, вік, віросповідання, національність і громадянство, політичні погляди та гендерну орієнтацію. Єдина орієнтація, яка таки має значення, – вертикальна – для аркушів з роботами, що приймаються на конкурс.

Сприяє демократичності проекту й дешевизна матеріалів. Це той випадок, коли ціна не визначає якість, і з легковажного загравання із аркушем паперу та кульковою ручкою народжується модна і популярна на арт-ринку графіка.

Мінімалізм у засобах творчості, що є реалістичною ілюстрацією ідіоми «голота на видумки хитра», спонукає до пошуків оригінальних способів вираження.

Теж саме стосується обмеженої кольорової гами (синій / фіолетовий / чорний / червоний ... ну і ще зелений), яка підбиває до загравання з контрастом та всім багатством напівтонів.

Доступна буквально кожному творча практика у всіх розуміннях (матеріальних і нематеріальних, як от відсутність необхідності тривалий час опановувати техніку) надає легітимності нашим начеркам, дудлам на полях щоденників, скетчам на маргінесах конспектів і зворотах книжкових обкладинок.

Проект, як істинно демократичний у своїй ідеології, підносить на-гора проблеми «меншин» арт-простору, виводить на авансцену знехтуваний політикою «офіційних» галерей іронічний жанр кульково-ручкової графіки, надає йому право бути побаченим, право бути самодостатнім.

Звернімо увагу навіть на постмодерністську форму презентації проекту, єдиноможливу за умов такої широти охоплення, – рівні ряди зображень в антирамах – тобто, без рам – не лише підкреслюють відкритість конкурсу, його егалітарність (знаменитості штибу Кривенко, Сільваші, Ралко, Криволапа, Жадана, Забужко, Прохаська і Неборака експонуються поруч із невідомими чи маловідомими для публіки іменами), але й безліміт художніх ідей та шукань, які фіксуються у найбезспосередніший спосіб.

Мистецтво кулькової ручки здатне якнайшвидше та напрямку вихопити навіть незафіксований свідомістю порух думки: зайве в епоху повального захоплення психологією та нейрофізіологією нагадувати про міцний зв'язок між активністю мозку та дрібною моторикою рук.

Таким чином, художня ідея є «живонародженою» і позбавляє митця необхідності «метати ікру» у форматі ґрунтування полотен, змішування фарб тощо.

Це вирізняє його від будь-якої іншої традиційної техніки малювання чи графіки, як от робота тушшю, аквареллю, олійний живопис тощо, де між думкою автора і його рукою – як продовженням думки – є посередники у вигляді барвників, води, розчинника та ін.

І навіть у порівнянні з простим олівцем, робота кульковою ручкою ставить художника у вигравне (чи вразливіше) становище, адже не допускає права на помилку. Пасту не витреш гумкою, а інші способи усунення залишають незворотні зміни у структурі матеріалу.

Отож, у підсумку ми маємо «чистий» відбиток формату 297 на 210 мм, своєрідну томограму мозку артиста. А коли таких відбитків тисячі й тисячі? – проект «А4. Кулькова ручка» претендує на те, аби стати найбільшим в історії дослідженням колективного мистецького несвідомого.

Марічка Юрчак,

25 р.

м. Тернопіль